

NOWE BADANIA NAD STOSUNKIEM REGIONU MAGURSKIEGO DO KROŚNIENSKIEGO W BESKIDACH ZACHODNICH

(Streszczenie referatu)

NA „Mapie geologicznej Karpat Śląskich“, opublikowanej w r. 1937 przez J. Burtanównę, K. Koniora i M. Książkiewicza, wydzielono w płaszczowinie magurskiej serię odmienne rozwiniętą od właściwej serii magurskiej, wieku prawdopodobnie paleogeńskiego, występującą w okolicach Koniakowa, Istebnej i Kamesznicy, u czoła płaszczowiny magurskiej. Serię tę nazwano „przedmagurską“, która jeszcze posiadała oddźwięki facji śląskiej oraz pewne upodobnienie się do skał eocenu magurskiego. Autorzy „Mapy“ podkreślali przewidywalność ujęcia zagadnienia. Wynikała z tego konieczność szczegółowego opracowania stratygraficznego serii przedmagurskiej, jej zdjęcia kartograficznego i wykonania badań porównawczych w innych obszarach karpaccich.

Nowe badania u czoła płaszczowiny magurskiej na wschód od Żywca wykonał St. Sokołowski w r. 1937 i 1946. W r. 1947 i następnych latach teren w obrębie arkusza Żywiec szczegółowo opracowała J. Burtanówna. W tym czasie wymienieni autorzy wykonali studia porównawcze wzdłuż północnego brzegu płaszczowiny magurskiej po okolicie Woli Łużańskiej na wschodzie, ponadto J. Burtanówna prowadziła badania porównawcze po stronie czechosłowackiej.

W wyniku tych badań obszar występowania utworów „przedmagurskich“ w obrębie arkusza Żywiec podzielono na dwie strefy: północną i południową, charakteryzujące się różnym rozwojem serii stratygraficznych.

Strefa przedmagurska północna rozwinięta jest w pasie Istebna—Koniaków—Kamesznica—Szare—Milówka—Juraszów—Sporysz oraz w obszarze na wschód od Żywca między Sporyszem—Łękawicą, a Gilowicami.

Seria strefy północnej charakteryzuje się pewnymi cechami swoistymi.

W warstwach krośnieńskich występują gruboławicowe piaskowce z Ochodzitej i piaskowce zlepieńcowe (Gilowice, Moszczanica). W materiale zlepieńcowym oprócz skał prakarpaccich magmowych, metamorficznych i osadowych występują margle z mikrofauną kredową i eocenią oraz wapienie piaszczyste z numulitami, wapienie litotamniowe i alweolinowe.

W paleogenie wydzielono dalej „warstwy z Barutki“ (nazwa od wzgórza nad Rychwałdkiem, na którego zboczach utwory te są obficie rozwinięte). Są to margle lub łupki margliste mikowe popielate lub niemal czarne, często z łuskami ryb. Często pojawiają się w nich żółto

wietrzejące sydereyty. Stanowią one zapewne odmianę najniższej części warstw krośnieńskich.

Pod łupkami menilitowymi rozwijają się margle eoceniśkie pstre, zazwyczaj w górnej części seledynowe i żółtawe, niżej czerwone. Na zboczach Małego Beskidu (N od Gilowic), gdzie są najobficiej rozwinięte, pozbawione są zupełnie (podobnie jak i wyżejległe łupki menilitowe) wkładów piaskowcowych.

Między marglami paleogeńskimi, a najniższym odsłoniętym ogniwem serii przedmagurskiej północnej — piaskowcami biotytowo-glaukonitowymi — występują na pewnych odcinkach badanego terenu margle górnokredowe szare, często plamiste, wyjątkowo pstre. Margle te zawierają faunę inoceramową oraz globotruncanową.

O piaskowcach biotytowo-glaukonitowych powiemy na końcu, ponieważ występują one zarówno w seriach przedmagurskich, jak i w brzeźnej partii mas magurskich.

Strefa przedmagurska południowa leży na południe od strefy poprzedniej bądź jest nasunięta na nią częściowo w postaci czapek i zaklinowań tektonicznych.

Zbliża się ona znacznie rozwojem stratygraficznym do facji magurskiej, jednak ma też pewne cechy odrębne, wskutek czego łączymy ją tymczasowo w jedną grupę ze strefą północną.

Najmłodszym ogniwem serii południowej są warstwy podmagurskie, dość podobne do analogicznych utworów typowej facji magurskiej, głównie ilasto-margliste, muszlowo dzielące się, z ławicami piaskowców glaukonitowych.

Przewodnym elementem tej strefy są wapienie łużańskie (rozpoznane przez Uhliga w Woli Łużańskiej, a opisane przez Szajnochę z obszaru ark. Żywiec i zwanych wapieniami z Koniakowa). Ich sytuacja stratygraficzna i przynależność do jednej z głównych jednostek nie były dotychczas wyjaśnione, gdyż występują one zazwyczaj jako tektoniczne izolowane bloki. Obecnie przyjmujemy pierwotną sytuację głównej ławicy wapieni łużańskich (eocen górny) na granicy między warstwami podmagurskimi a niżej leżącymi warstwami hieroglifynymi.

W pstrych łupkach pod warstwami hieroglifynymi występują wkłady piaskowców zlepieńcowych z numulitami (eocen środkowy). Niższa część eocenu wykształcona jest w piaskowcach zlepieńcowych, zwanych dawniej piaskowcami ciężkowickimi, a także w piaskowcach zlepień-

cowych miejscami wapiistych (eocen dolny — paleocen), zwanych „grojeckimi“ (od wzgórza „Grojec“ koło Żywca).

Seria magurska, sąsiadująca od południa z obszarem serii przedmagurskich, składa się z warstw magurskich nietypowo rozwiniętych, a wiążących się ściśle z warstwami podmagurskimi. Warstwy hieroglifowe oraz środkowo-eoceńskie piaskowce z marglami występują w wysadach bardziej południowych (Rycerka). Pod łupkami pstryimi występują piaskowce grubo-ławicowe, miejscami kuliste, występujące np. w grzbiecie Łyski na północny wschód od Żywca lub w siodole Mutnego na północ od Koszarawy. Warstwy kredowe najwyższe rozwinięte są jako margle fuлкoidowe (Jaworzynka) lub jako ciemne łupki (na północ od Wawraczowego Gronia).

Warstwy biotytowo-glaukonitowe kredowe występują zarówno w strefach przedmagurskich, jak i w brzeżnej smudze jednostki magurskiej. Składają się one z dwu oddziałów: górny — piaskowce skaleniowo-glaukonitowe z biotytem i średnioławicowe z łupkami ilastymi, oraz dolny — piaskowce dość cienkoławicowe, miejscami skorupowe. Na południe od Istebnej między oddziałem górnym a dolnym ciągnie się pasmo łupków zielonych z marglami pstryimi.

Na przedłużanie się strefy przedmagurskiej w kierunku wschodnim wskazują występowania pstrych margli eoceńskich w wysadach Sł-

mienia i Koconi jak również margle występujące na południe od pasma dolnokredowego Skrzydlniej.

W Willkowisku stwierdzono występowanie w warstwach krośnieńskich zlepieńców z otoczkami piaszczystych wapieni numulitowych — podobnie jak w Gilowicach. Bloki piaskowców numulitowych, które znalazł w Willkowisku Cz. Kuźniar, mogłyby pochodzić z tegoż zlepieńca.

Wykształcenie czarnych łupków, odpowiadających menilitowym, a występujących wśród warstw „szarych“ (= krośnieńskich) okna tektonicznego Mszany Dolnej oraz warstw grybowskich (= krośnieńskich + menilitowych) Kłęczan, wskazuje na upodabnianie się ich do warstw podmagurskich. Podobny proces obserwujemy w fałdach dukielskich. Natomiast piaskowce „kłęczańskie“ Dąbrowskiej Góry i Kurowskiej Góry nad Dunajcem nie należą do płaszczowiny magurskiej. Wykazują one podobieństwo do piaskowców cergowskich.

Między kredą „biotytową“ a „cisniańską“ Opolskiego jest pewne podobieństwo, ale są też i znaczne różnice.

W kierunku zachodnim od dorzecza Soły strefa przedmagurska wkracza w dolinę Olzy (seria biotytowa Girowej oraz utwory analogiczne z piaskowcami „grojeckimi“ i wapieniami luzańskimi) i występuje prawdopodobnie dalej w różnych odcinkach wzdłuż brzegu płaszczowiny magurskiej